

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата психологічних наук, доцента,
доцента кафедри загальної та медичної психології**

**Національного медичного університету імені О.О. Богомольця
Луньова Віталія Євгенійовича**

**на дисертаційне дослідження Малигіна Олександра Павловича на
тему «Когнітивно-поведінкові чинники розвитку здорової сексуальності
в юнацькому віці», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 053 Психологія**

Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження О.П. Малигіна присвячене надзвичайно актуальній та соціально значущій проблемі сучасної психологічної науки – вивченню когнітивно-поведінкових чинників розвитку здорової сексуальності в юнацькому віці. У контексті глибоких соціокультурних трансформацій, зростання інформаційного навантаження, змін сексуальних сценаріїв, норм та цінностей, питання формування здорової сексуальності молоді набуває особливого значення як з точки зору психічного здоров'я, так і профілактики дезадаптивних форм сексуальної поведінки.

Юнацький вік є критичним періодом психосексуального розвитку, у межах якого відбувається інтенсивне формування сексуальної ідентичності, сексуальних установок, переконань, очікувань та поведінкових патернів. Недостатня сформованість когнітивних схем, викривлені переконання, дисфункційні сексуальні сценарії можуть виступати чинниками ризику розвитку тривожних, депресивних, obsesивно-компульсивних розладів, сексуальних дисфункцій та міжособистісних труднощів у подальшому житті.

У цьому контексті звернення автора до когнітивно-поведінкової парадигми як теоретико-методологічної основи дослідження є цілком обґрунтованим і відповідає сучасним тенденціям розвитку психологічної науки та практики. Важливою перевагою роботи є її спрямованість не лише на опис проблемних аспектів сексуальності, а й на виявлення чинників здорового психосексуального розвитку, що має суттєвий профілактичний і прикладний потенціал. Отже, тема дисертації є своєчасною, актуальною та такою, що відповідає запитам сучасної психологічної теорії і практики.

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та логічно випливають із поставленої мети, завдань і результатів емпіричного дослідження. Малигіном Олександром чітко визначено об'єкт і предмет дослідження, сформульовано мету та комплекс завдань, що послідовно реалізуються в усіх розділах дисертації. Теоретичний аналіз проблеми здійснено на основі широкого кола

вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, що дозволило ґрунтовно розкрити сучасні підходи до розуміння сексуальності, психосексуального розвитку та когнітивно-поведінкових механізмів формування поведінки.

Емпірична частина дослідження характеризується методологічною коректністю, використанням валідних і надійних психодіагностичних методик, адекватних меті та завданням роботи. Застосовані методи статистичної обробки даних є доречними, а інтерпретація отриманих результатів – аргументованою та переконливою. Сформульовані у роботі висновки є логічно узгодженими з отриманими результатами та не виходять за межі емпіричних даних. Практичні рекомендації базуються на результатах дослідження і можуть бути використані в роботі практичних психологів, психотерапевтів, педагогів, а також у розробці психоосвітніх і профілактичних програм для молоді.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному дослідженні здорової сексуальності юнаків і юнок крізь призму когнітивно-поведінкових чинників, що раніше недостатньо системно розглядалося у вітчизняній психологічній науці.

Автором:

- уточнено психологічний зміст поняття «здорова сексуальність» у контексті когнітивно-поведінкової моделі;
- виокремлено та емпірично обґрунтовано систему когнітивних (установки, переконання, сексуальні сценарії) і поведінкових чинників, що сприяють або перешкоджають розвитку здорової сексуальності в юнацькому віці;
- встановлено взаємозв'язки між особливостями когнітивної сфери та проявами сексуальної поведінки й сексуального благополуччя;
- запропоновано структурну модель когнітивно-поведінкових чинників розвитку здорової сексуальності.

Теоретичне значення роботи полягає у розширенні уявлень про механізми психосексуального розвитку в юнацькому віці, інтеграції положень когнітивно-поведінкової теорії з біопсихосоціальною моделлю сексуальності, а також у збагаченні наукового дискурсу щодо позитивних аспектів сексуального здоров'я.

Практична цінність дисертаційного дослідження полягає у можливості використання його результатів:

- у практиці психологічного консультування та психотерапії (зокрема в межах когнітивно-поведінкового підходу);
- у розробці та впровадженні психоосвітніх програм із формування здорової сексуальності у молодіжному середовищі;

- у навчальному процесі під час викладання дисциплін із психології розвитку, медичної психології, сексології, психотерапії;
- у профілактичній роботі з попередження сексуальних дисфункцій та дезадаптивних форм сексуальної поведінки.

Запропоновані автором рекомендації мають прикладний характер і можуть бути адаптовані до різних цільових груп.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць дисертанта відповідають вимогам МОН України до підготовки докторів філософії.

Позитивно оцінюючи зміст і основні результати, науково-теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження, вважаємо за потрібне висловити деякі пропозиції та запитання в плані дискусії:

1. Дослідження має вагому теоретико-методологічну основу, зокрема застосування теорій сексуальних скриптів, сексуальної суб'єктивності, об'єктивації, прив'язаності, стресу й копінгю. Ґрунтовно позначено гуманістичну концепцію, еволюційні та психоаналітичні підходи, тощо. На цьому тлі прошу пояснити, яка з цих рамок є, так би мовити, первинною, для інтерпретації отриманих емпіричних результатів, а які виконують роль контекстуальних, і за яким критерієм здобувач робить такий вибір, аби уникнути еkleктизму.

2. Питання про вікові та гендерні відмінності як результат взаємодії розвитку й культурних сценаріїв. У підсумкових положеннях зазначено, що молодша підгрупа має вищий консерватизм, тривожність, більш негативний образ тіла та більш патріархальні гендерні установки, тоді як старша вищу емоційну компетентність, більш відповідальні поведінкові патерни. Як здобувач концептуально пояснює цю різницю, чи можна бачити це як наслідок зрілості в логіці юнацького розвитку, чи як ефект інтерналізованих «скриптів» і гендерних сценаріїв, або як взаємодію обох рівнів? Можливо є інші пояснення.

3. Як доброзичливе побажання на перспективу подальших досліджень, можна відзначити можливість розширення емпіричної бази за рахунок порівняльного аналізу різних соціальних груп юнацтва, що дозволило б ще повніше розкрити універсальні та специфічні чинники розвитку здорової сексуальності.

Разом з тим, зазначені зауваження й побажання принципово не знижують якості дисертаційного дослідження, мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Олександра Павловича, наукове, теоретичне і практичне значення якої цілком очевидне.

Висновок. Дисертаційна робота Малигіна Олександра Павловича на тему «Когнітивно-поведінкові чинники розвитку здорової сексуальності в

юнацькому віці» є завершеним, самостійним, науково обґрунтованим дослідженням, яке містить нові теоретичні положення та практично значущі результати. За своїм змістом, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням наукова робота Малигіна О.П. «Когнітивно-поведінкові чинники розвитку здорової сексуальності в юнацькому віці» проведена на високому науково-теоретичному рівні і відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог оформлення дисертацій» (зі змінами), «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44; зі змінами від 21.03.2022 року), а її автор Малигін Олександр Павлович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія».

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної і
медичної психології

Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця

Віталій Луньов
Віталій ЛУНЬОВ